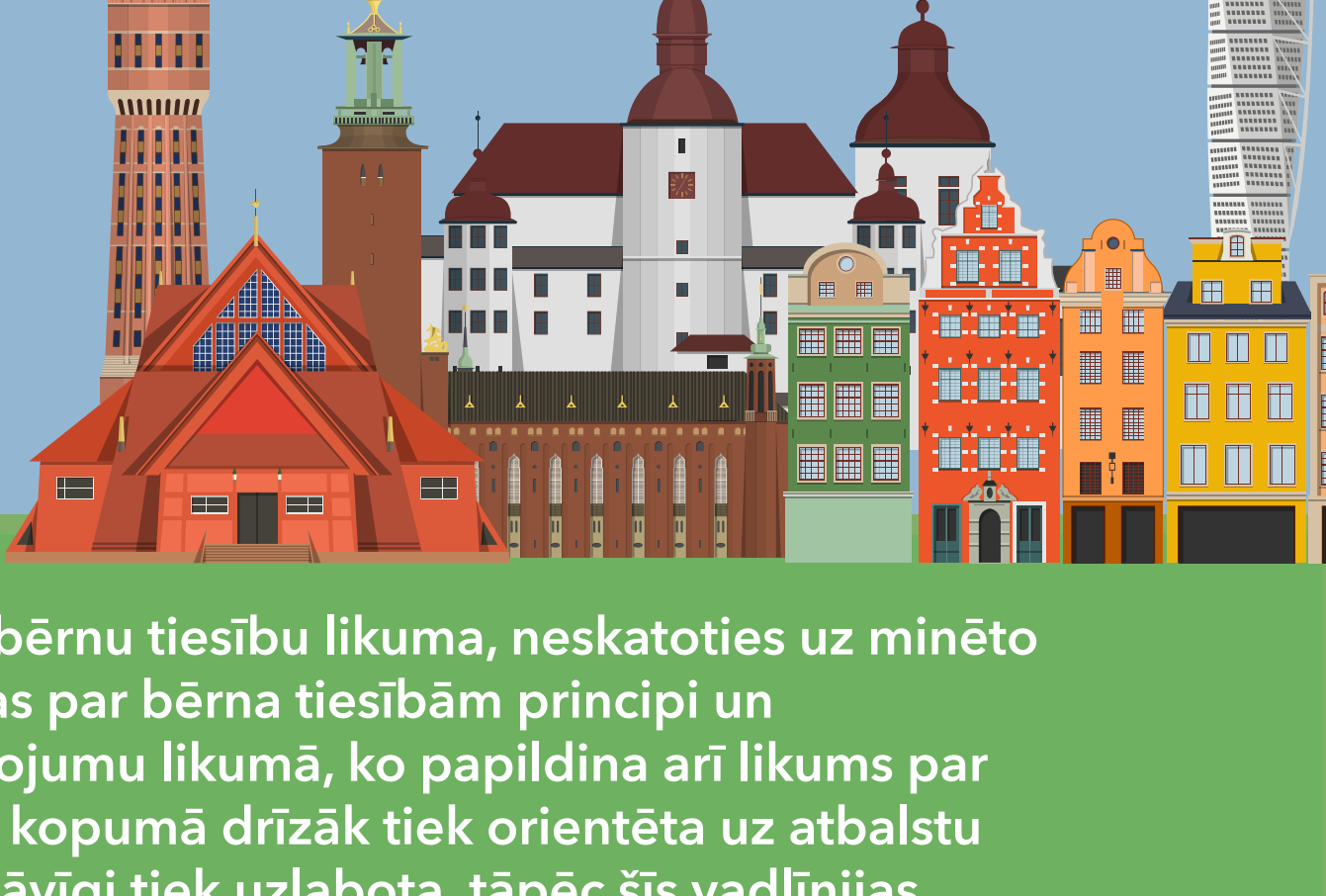
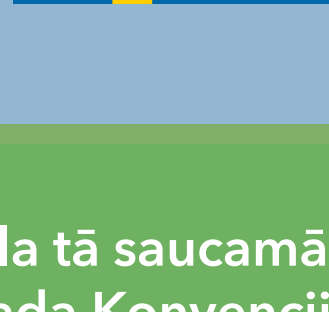

VADLĪNIJAS VECĀKIEM BĒRNU APRŪPES NODROŠINĀŠANAI

Zviedrijas Karalistē

Zviedrijas Karalistē (turpmāk – Zviedrija) nav speciāla tā saucamā bērnu tiesību likuma, neskatoties uz minēto Zviedrijas tiesību sistēmā ir iestrādāti ANO 1989. gada Konvencijas par bērna tiesībām principi un nostiprinātās bērnu tiesības, iekļaujot to Zviedrijas Sociālo pakalpojumu likumā, ko papildina arī likums par obligāto (piespiedu) ārpusģimenes) aprūpi, jo ģimenes labklājība kopumā drīzāk tiek orientēta uz atbalstu ģimenei, nevis uz bērnu aizsardzības pasākumiem. Šī sistēma pastāvīgi tiek uzlabota, tāpēc šīs vadlīnijas neaptver pilnīgi visus noteikumus, un vecākiem bērnu aprūpe vienmēr jāveic ar vislielāko rūpību.

Vecākiem, kuri kopā ar bērniem dodas uz ārzemēm, it īpaši uz ilgu laika posmu, lēmums par aizceļošanu jāpieņem pārdomāti, izvērtējot visus iespējamos riskus, ar kuriem var nākties saskarties pašiem un bērniem.

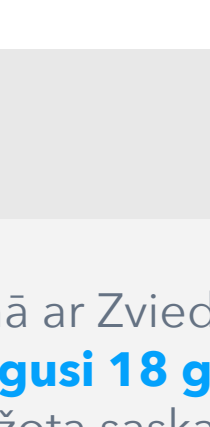
Ir jāapzinās, ka ārvalstī, piemēram, Zviedrijā, arī attiecībā uz iebraucējiem, neatkarīgi no to pilsonības, darbosies attiecīgās ārvalsts, attiecīgi – Zviedrijas likumi. Respektīvi, uz bērnu aprūpi un viņa vecāku tiesībām un pienākumiem attiecas tās valsts normatīvie akti, kurā viņi atrodas.

PADOMI VECĀKIEM AR BĒRNIEM

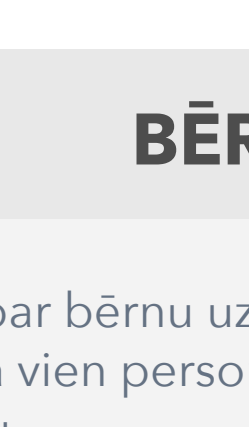
VAI BĒRNU APRŪPĒTĀJIEM, KĀ VEICINĀT BĒRŅA LABKLĀJĪBU UN AUDZINĀT
BĒRŅU ATBILSTOŠI ZVIEDRIJAS TIESĪBĀM:

PIRMS IZCEĻOŠANAS

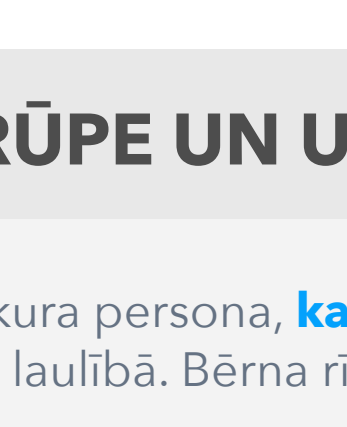
Īpaši svarīgi pirms pārcelšanās uz Zviedriju ar bērnu, ir nodrošināt, ka:

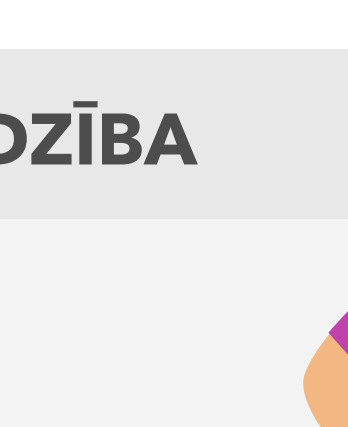
Bērnam un vecākiem ir derīgi **personu apliecinājošie dokumenti**;

Pārceļoties uz ilgāku laiku – **ir parakstīts darba līgums, noteikta dzīvesvieta** (parakstīts īres līgums);

Bērnam **jau iepriekš ir atrasta piemērota izglītības iestāde**, inš tajā reģistrēts, un nodrošinātas valodas (Zviedrijas oficiālās valoda ir zviedru) apgušanas iespējas;

Apzināta **veselības apstākļi**, kurā var vērsties saistībā ar bērna veselību, bērns reģistrēts pie ģimenes ārsta;

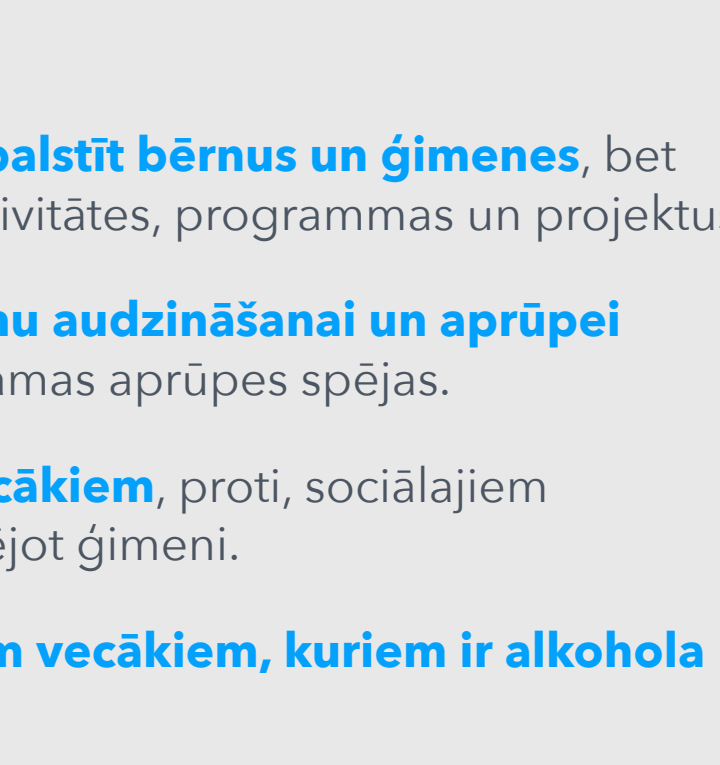
Ģimenei ir **apzināts radu, draugu vai pazīņu atbalsta loks**, kas var sniegt atbalstu, ja tāds būs nepieciešams.

BĒRNU APRŪPE UN UZRAUDZĪBA

Saskaņā ar Zviedrijas likumiem par bērnu uzskatāma jebkura persona, **kas nav sasniegusi 18 gadu vecumu**, ja vien persona neatrodas laulībā. Bērna rīcība tiek ierobežota saskaņā ar tā vecumu.

Vecākiem ir pienākums uzturēt bērnu līdz 18 gadu vecumam vai arī līdz 21 gadu vecumam, ja jauniešs turpina pilna laika studijas. Ja tieša konstatē, ka vecāks bērnu vai jauniešu neuztur, tā var noteikt, ka vecākam jāmaksā bērna uzturliedzēkļu maksājumi.

Ja nepieciešams darba attiecībām, kabatas naudas izsniegšanai un tamlīdzīgiem mērķiem, **bērnām ir ļoti vienkārši atvērt bankas kontu bankā**, tomēr līdz 18 gadu vecumam to viņa vietā jādarbo pilngadīgai personai.

ĢIMENĒM AR BĒRNIEM PIEEJAMIE PAKALPOJUMI

• Sociālo pakalpojumu likums **sniedz norādījumus, kā atbalstīt bērnus un ģimenes**, bet vietējās pašvaldības iestādes var brīvi plānot dažādas aktivitātes, programmas un projektus.

• Lielākajā daļā pašvaldību ir izveidotas **programmas bērnu audzināšanai un aprūpei** neaizsargātiem vai tādiem vecākiem, kuriem ir nepietiekamas aprūpes spējas.

• Pastāv arī **atbalsta grupas jauniešu vai vientuļajiem vecākiem**, proti, sociālajiem darbiniekiem vai ģimenes pārstāvjiem regulāri apmeklējot ģimeni.

• Vairākas pašvaldības pieejami **atbalsta pasākumi tādiem vecākiem, kuriem ir alkohola vai narkotiku lietošanas problēmas**.

• Sadarbībā ar pirmsskolu vai skolu ir **iespējams bērnam nozīmēt arī personīgu palīgu**, ja bērna uzvedība traucē pārējiem.

• Pusaudžiem, kuriem nepieciešams atbalsts, arī ir pieejams dažādas **programmas, lai atturētu viņu no narkotiku lietošanas vai iesaistīšanās noziedzīgās darbībās**.

• **Bērnu psihiatrs** ģimenei vai tieši bērnam ir pieejams vienmēr.

• Taču visvairāk izmantotais pakalpojums ģimenes labklājības veicināšanai ir likumā noteikts pakalpojums, ko sauc par kontaktpersonu vai kontaktpersonu. **Kontaktpersona vai kontaktpersona** pēc būtības veic brīvprātīgo darbu, bet tieši jābūt oficiāli apstiprinātiem un viņus finansē un uzrauga valsts sociālā dienests. Kā brīvprātīgie viņi ir "parastie" cilvēki un viņi pašā apmācīti, bet viņiem ir brīvais laiks un solidaritātes sajūta ar cilvēkiem un ģimenēm, kurām ir sociālā rakstura problēmas; viņiem ir arī iespējas sniegt atbalstu vecākiem ar bērniem.

BĒRNU ATSTĀŠANA BEZ UZRAUDZĪBAS

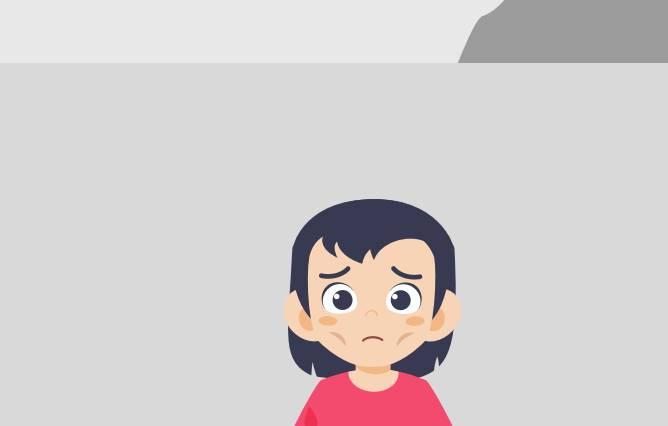

Zviedrijas likumos **nav noteikti ierobežojumi bērna atstāšanai mājās**, tomēr vecākiem jāraugās, lai situācijā, kad bērns tiek atstāts mājās viens pats, bērns netiek pakļauts jebkādam riskam.

Bērns, kurš ir pārāk mazs, lai par sevi rūpētos (piemēram, pārdinātu), **atstāšana bez uzraudzības var tikt uzskatīta par bērna pamešanu novārtā**.

Vecākiem, kuriem ir nepieciešamība atstāt bērnus vienus, ir rekomendējams atstāt bērniem aukli vai vienoties ar kaimiņiem, ka tie uzturas bērnu dzīvoklī vai arī pieņem bērnus pie sevis, kamēr vecāki ir prom.

Atstājot bērnus vienus mājās, tiem **jāpāstāsta par veselības un ugunsdrošības riskiem**, kā arī jānodrošina ar kontaktiem, kur vērsties nelaimes gadījumā.

VARDARBĪBA ĢIMENĒ

Vardarbība ģimenē ir aizliegta.

Zviedrijā ir pirmā valsts pasaulē, kas vēl 1979. gadā atzina par nelikumīgu bērnu fizisku sodīšanu / ietekmēšanu gan mājās, gan skolā. Zviedrijas likumi tagad skaidri nosaka, ka **vecāki nevar audzināt bērnus, izmantojot jebkādu vardarbību** vai citu pazemojošu izturēšanos. Bērnu fiziska sodīšana uzskatāma par noziedzīgu nodarījumu saskaņā ar Zviedrijas Kriminālkodeksu.

BĒRNU DISCIPLINĒŠANA

Aizliegts pret bērniem izmantot vardarbīgu audzināšanas līdzekļus. Vardarbība, kas var notikt starp ģimenes locekļiem, un tiek uzskatīta par vardarbību ģimenē, aizliegta arī attiecībā uz bērniem. Bērns no vardarbības vienmēr cieš emocionāli, arī gadījumos, kad pret viņu netiek vērstā fiziska vardarbība – piemēram, dzirdot un redzot vecāku strīdu.

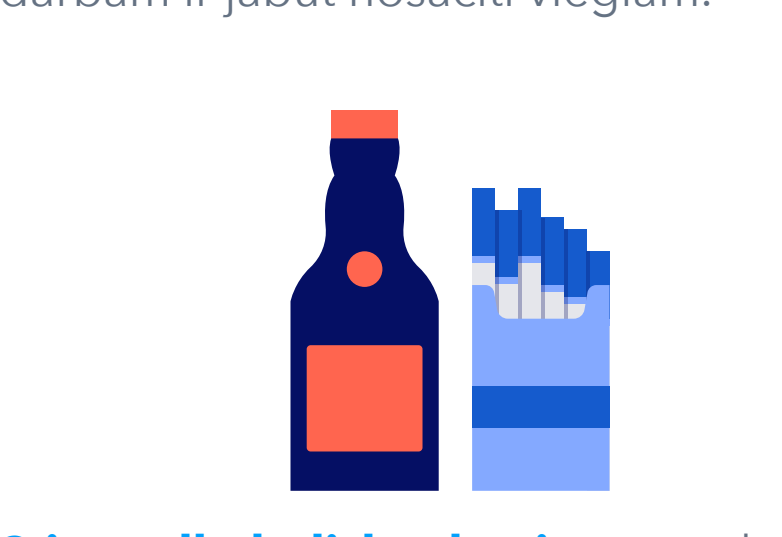

Emocionālā vardarbība ir: blāusšana, bērna kritizēšana, sarkasmi pret bērnu, draudu izteikšana, bērna apzinātu pašnovērtējuma samazināšana, emocionālu aukstumu pret bērniem, nerealistisku un nepiemērotu mērķu izteikšana bērnam.

Bērna pamešana novārtā – gadījumi, kad bērns tiek pamests apstākļos, kas bērnam sagādā nozīmīgu kaitējumu, vai attīstības traucējumus, kas rodas no nepietiekamas pamatvajadzību (ēdiena, siltums, apģērbs, higiēnas vajadzību apmierināšana, intelektuālu stimulācija, uzraudzība un drošība, uzmanība un saikne ar pieaugušajiem, un nepieciešama medicīniskā aprūpe) nodrošināšanas.

Traucējumi novārtā pamesta bērna attīstībā ir novērojami, salīdzinot bērna spējas un uzvedību ar tā vienaudžiem. **Bērni, kas cieš no vardarbības ģimenē, bieži sastopas ar problēmām skolā un sociālās saskarsmē**, parādās problēmas bērnu uzvedībā, viņu emocionālajā un garīgajā veselībā.

Sociālais dienests var konstatēt vardarbību ģimenē vai bērna nepamatuotu sodīšanu vai pamešanu novārtā, izvērtējot to, cik liela mērā tas iespējams attiecīgās ģimenē, konstatējot kādas fiziskas vai psiholoģiskas pazīmes bērnam un visbeidzot, veicot padziļinātu pārbaudi par bērna ģimeni.

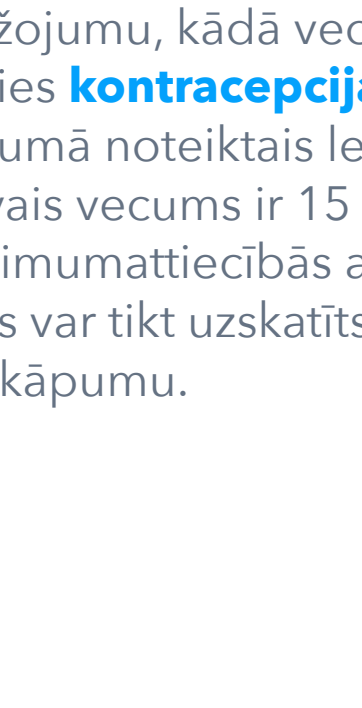
Problēmas bērnam var rasties gan mājās, gan ārpus mājās, gan skolas u.c. apstākļos, tāpēc vardarbības novēršana ģimenē ir ļoti svarīga. Bērni bieži arī izvarās izteikt savas bailes vai piedzīvoto vardarbību ģimenē citiem, tajā skaitā citiem ģimenes locekļiem.

BĒRŅA AIZSARDZĪBA

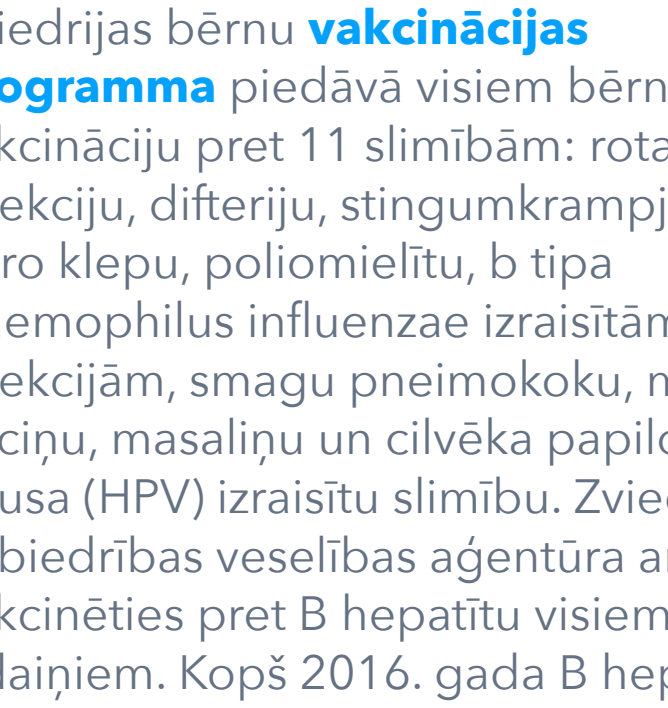
Zviedrijas likumi paredz dažādus ierobežojumus bērniem. Šajās vadlīnijās ir **nav uzskaitīti visi ierobežojumi, bet ir sniegta ieskats ierobežojumu veidos**. Vecākiem pašiem ir jānoskaidro, vai bērns var piedalīties dažādos pasākumos, vai veikt kādas darbības, pirms to bērnam atļaut.

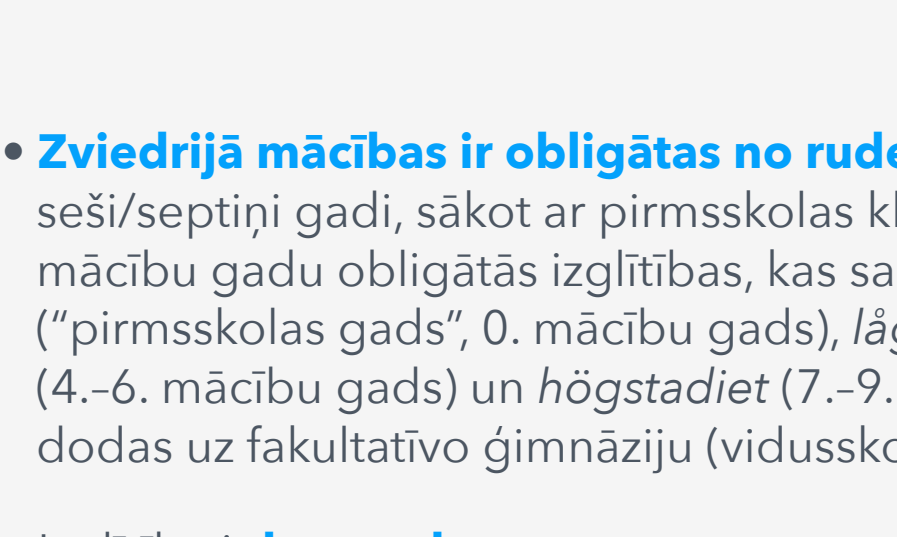
Bērns var būt **krimināli atbildīgs no 15 gadu vecuma**.

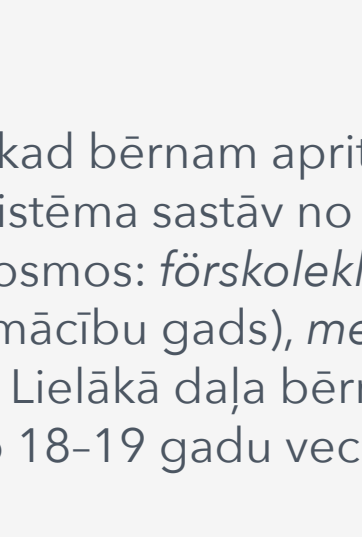
Darba attiecības – bērns, kas jaunāki par 13 gadiem, nedrīkst nodarbināt. Bērns drīkst nodarbināt no 13 gadu vecuma, bet maksimālais darba stundu skaits nedrīkst pārsniegt 12 stundas, turklāt darbam ir jābūt nosacīti vieglam.

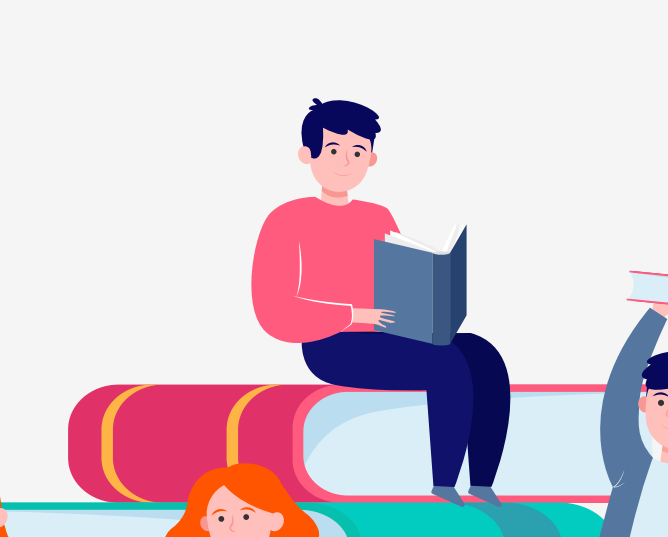
Bērniem jebkurā vecumā ir atļauts **uzturēties sabiedriskās vietās** (ielās un parkos) bez pieaugušā pavadības, tomēr vecākiem jāraugās, lai bērni netiktu pakļauti riskam.

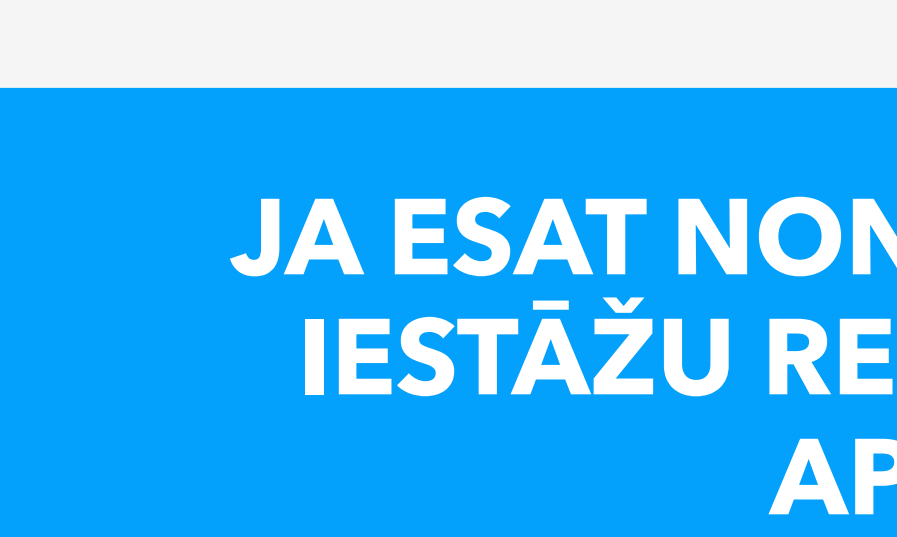
Nav ierobežojumu, kas aizliedz bērniem atrasties **naktsklubos vai līdzīgās izklaides vietās**, taču šajās vietās viņiem nedrīkst pasniegt alkoholu, un smēķēšana ir ierobežota. Lielākajai daļai klubu ir savi noteikumi, kas liedz ienākt bērniem, kas jaunāki par 18 gadiem.

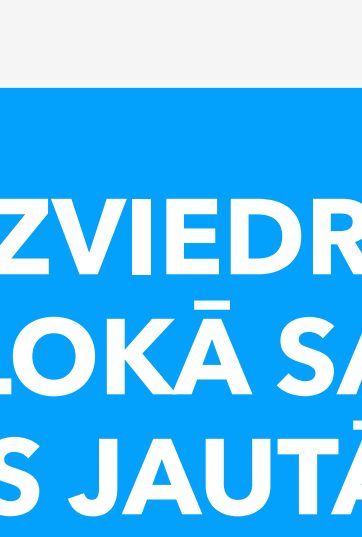
Stipru alkoholisko dzērienu pārdošana iekšienam, kas jaunāks par 20 gadiem, ir aizliegta. Restorānos šis vecuma ierobežojums ir 18 gadi. Ja tiek konstatēts, ka bērns dzer alkoholu, tiek prezumēts, ka tas nav bērns, kas pārkāpis likumu, bet par pieaugušais, kurš bērnam ir pārdevis vai iedevs alkoholisko dzērienu.

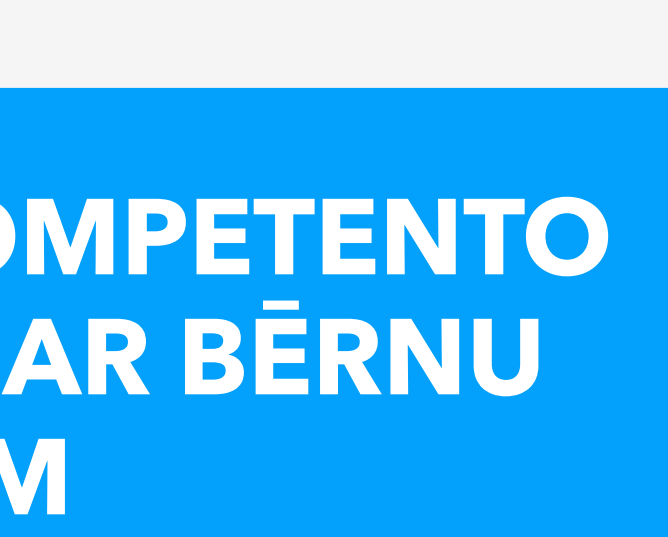
Publisko filmu seansu skatīšanai ir vairāki dažādi vecuma ierobežojumi. Tie ir septiņi, vienpadsmit, piecpadsmit un astoņpadsmit gadi.

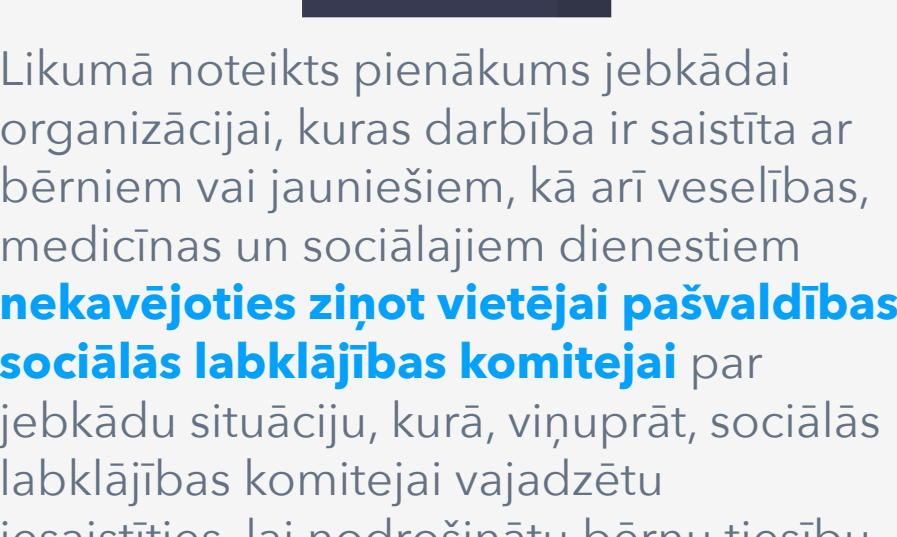
Personas jaunākas par 20 gadiem nedrīkst ienākt **kazino**. Azartspēļu organizētajiem aizliegts atļaut bērniem piedalīties loterijās.

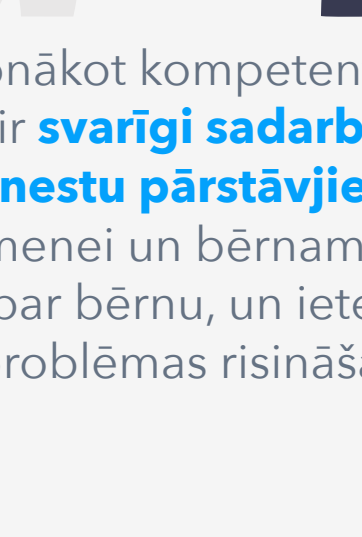
Tabakas izstrādājumus aizliegts iegādāties personām, kas nav sasniegušas 18 gadu vecumu. Bērnu smēķēšana nav ar likumu aizliegta, bet tā ir nevēlama.

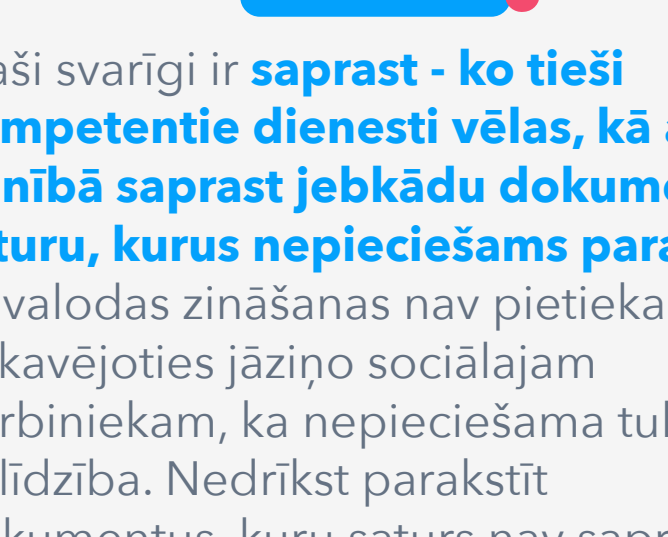
Nav ierobežojumu, kādā vecumā bērni var apmeklēt **interneta kafejnīcas**.

Bērniem nav atļauts nēsāt **ieročus vai nažus** publiskajās vietās.

Nav ierobežojumu, kādā vecumā bērns var iegādāties **kontracepcijas līdzekļus**. Bērniem likumā noteiktais legālais reprodiktīvais vecums ir 15 gadi. Stājoties dzimumattiecībās ar jauniešu personu, tas var tikt uzskatīts par kriminālpārkāpumu.

Zviedrijas bērnu **vakcinācijas** programma piedāvā visiem bērniem vakcināciju pret 11 slimībām: rotavīrusu infekciju, difteriju, stingumkrampjiem, garo klepu, poliomielītu, b tipa Haemophilus influenzae izraisītām infekcijām, smagu pneimokoku, masalu, cūciņu, masaliņu un cilvēka papilomas vīrusa (HPV) izraisītu slimību. Zviedrijas Sabiedrības veselības aģentūra arī iesaka vakcinēties pret B hepatītu visiem zīdaiņiem. Kopš 2016. gada B hepatīta vakcinācija tiek piedāvāta reģionālajās vakcinācijas programmās visā valstī.

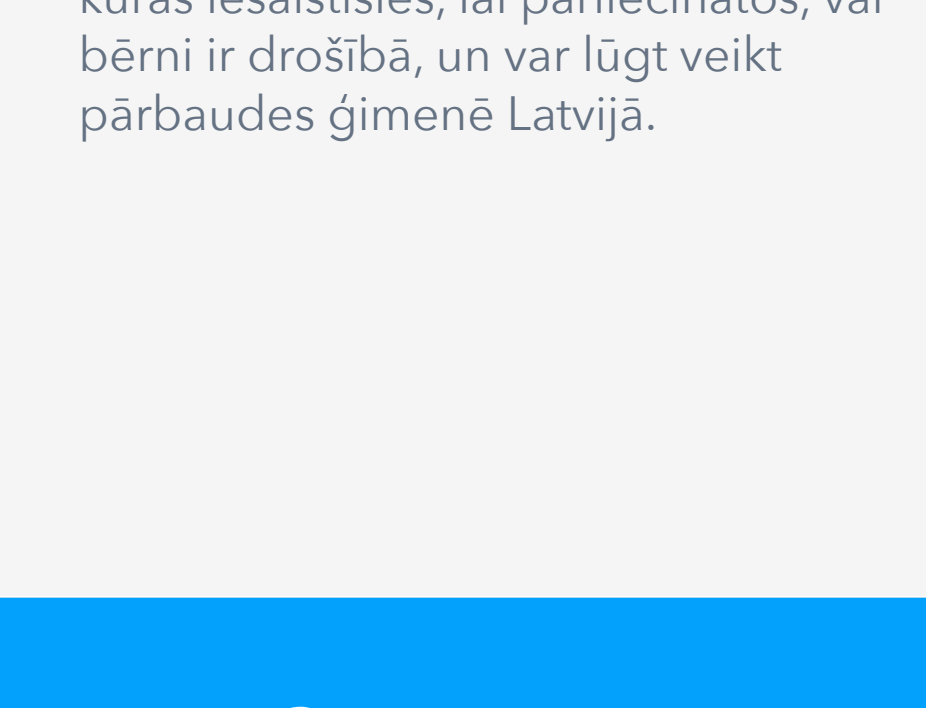
BĒRŅA IZGLĪTOŠANA¹

• **Zviedrijā mācības ir obligātas no rudens semestra**, kad bērnam aprīt seši/septiņi gadi, sākot ar pirmsskolas klasi. Izglītības sistēma sastāv no desmit "pirmsskolas gadiem", 0. mācību gads), kas sadalīti četros posmos: *förskoleklass* ("pirmsskolas gads"), 0. mācību gads), *lågstadiet* (1.-3. mācību gads), *medelstadiet* (4.-6. mācību gads) un *högstadiet* (7.-9. mācību gads). Lielākā daļa bērnu pēc tam dodas uz fakultatīvo ģimnāziju (vidusskola) un beidz to 18-19 gadu vecumā.

• Izglītība ir **bez maksas**.

• Bērniem vecumā no sešiem līdz trīspadsmit gadiem tiek piedāvāta arī **pieskatīšana skolā pirms un pēc mācību stundām**.

• Vecākiem un aprūpētājiem ir ar likumu uzlikts **pienākums nodrošināt, ka bērns apmeklē skolu** un ietgūti izglītību.

Gadījumā, ja persona nonāk sociālo dienestu redzeslokā, **uzbrukumus nav labākā aizsardzības forma** – nesadarbošanās ar sociālo darbinieku apvainošana var radīt iespaidi, ka persona nerīkojas adekvāti, nespēj rādīt labu saskarsmes paraugu bērnam, kā arī var radīt aizdomas par agresiju ģimenē, kas var tikai veicināt bērnu sociālo dienestu pieņemto lēmumu nonākt no ģimenes izņem.

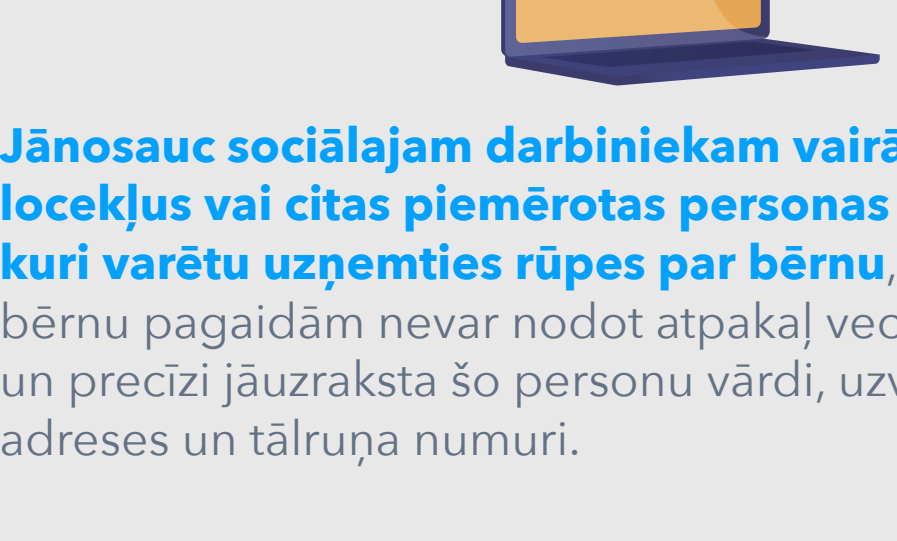

Ja personai ir ieteikts apmeklēt **atbalsta grupas vecākiem, no vardarbības cietušajām sievietēm vai dusmu savaldīšanas kursiem**, ieteicams iesaistīties un mēģināt iegūt maksimālo, ko no šādiem kursiem var apgūt, lai uzlabotu savas ģimenes situāciju. Nesadarbošanās un ieteikumu ignorēšana var radīt tikai negatīvu iespaidu.

Ieteikums ir apmeklēt visas sarunātas sanāksmes par bērna aprūpi, būt punktuāli, informēt iepriekš, ja kādu iemeslu dēļ nav iespējams ierasties.

Īpaši svarīgi ir **saprast, ko tieši kompetentie dienesti vēlas, kā arī pilnībā saprast jebkādu dokumentu saturu, kurus nepieciešams parakstīt**. Ja valodas zināšanas nav pietiekamas, nekavējoties ziņojot sociālajam darbiniekam, ka nepieciešama tulka palīdzība. Nedrīkst parakstīt dokumentus, kuru saturs nav saprotams. Jālūdz iespēja konsultēties ar juristu pirms dokumenta parakstīšanas.

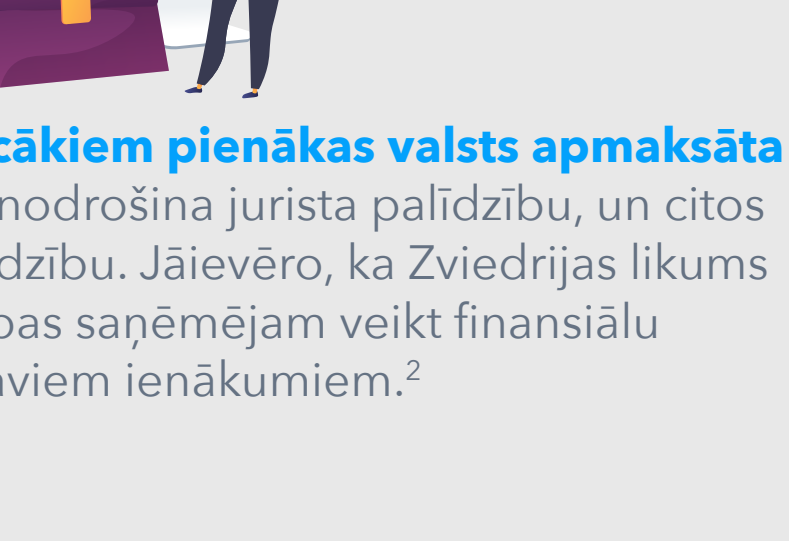

Gadījumā, ja persona nonāk sociālo dienestu redzeslokā, **uzbrukumus nav labākā aizsardzības forma** – nesadarbošanās ar sociālo darbinieku apvainošana var radīt iespaidi, ka persona nerīkojas adekvāti, nespēj rādīt labu saskarsmes paraugu bērnam, kā arī var radīt aizdomas par agresiju ģimenē, kas var tikai veicināt bērnu sociālo dienestu pieņemto lēmumu nonākt no ģimenes izņem.

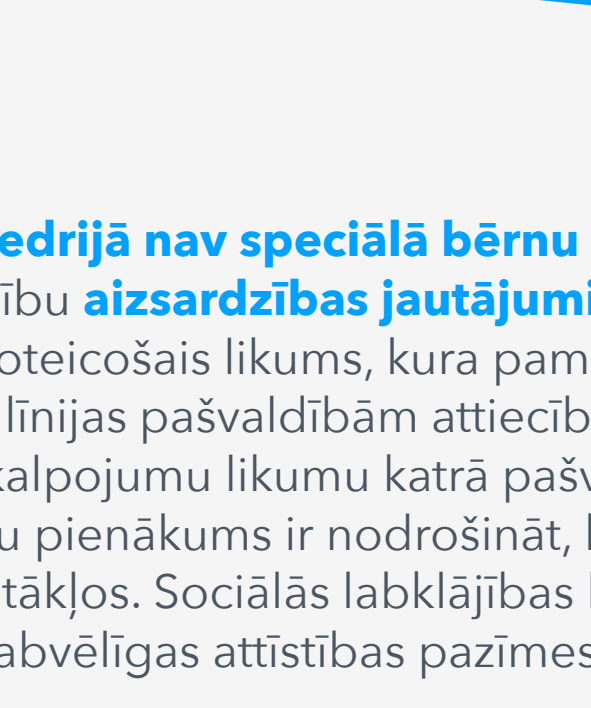
Ja personai ir ieteikts apmeklēt **atbalsta grupas vecākiem, no vardarbības cietušajām sievietēm vai dusmu savaldīšanas kursiem**, ieteicams iesaistīties un mēģināt iegūt maksimālo, ko no šādiem kursiem var apgūt, lai uzlabotu savas ģimenes situāciju. Nesadarbošanās un ieteikumu ignorēšana var radīt tikai negatīvu iespaidu.

Ieteikums ir apmeklēt visas sarunātas sanāksmes par bērna aprūpi, būt punktuāli, informēt iepriekš, ja kādu iemeslu dēļ nav iespējams ierasties.

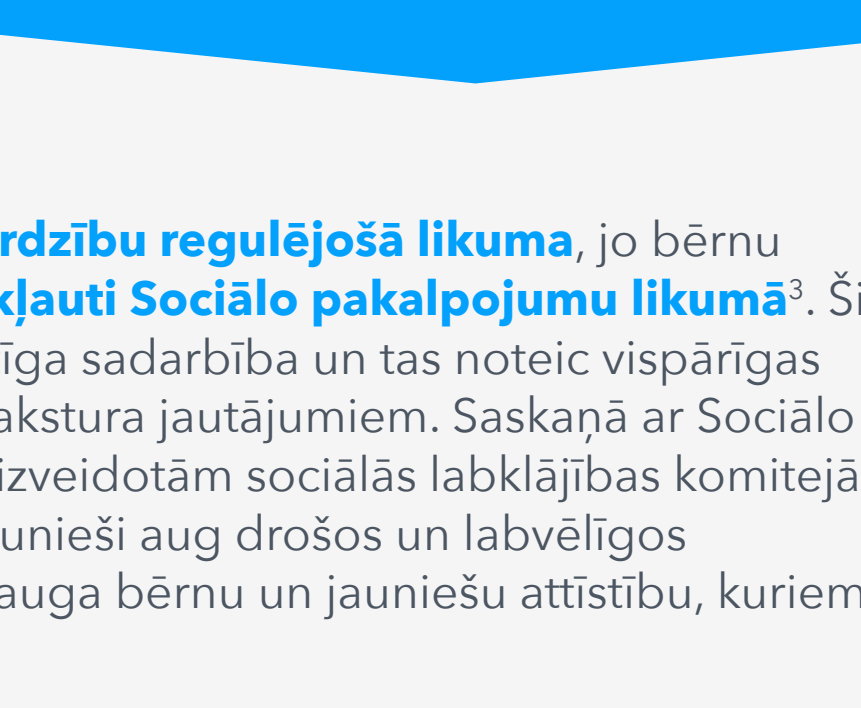

Ja persona nonāk sociālo dienestu redzeslokā, un šajā brīdī kopā ar bērnu atgriezies Latvijā, **Zviedrijas vietējā pašvaldība vai sociālais dienests var zīņot par to Latvijas kompetentajām iestādēm**, tostarp Tieslietu ministrijai, kuras iesaistīties, lai parliecinātos, vai bērni ir drošībā, un var lūgt veikt pārbaudes ģimenē Latvijā.

JA BĒRNS IZŅEMTS NO ĢIMENES VAI UZSĀKTA TIESVEDĪBA PAR BĒRŅA APRŪPES JAUTĀJUMIEM

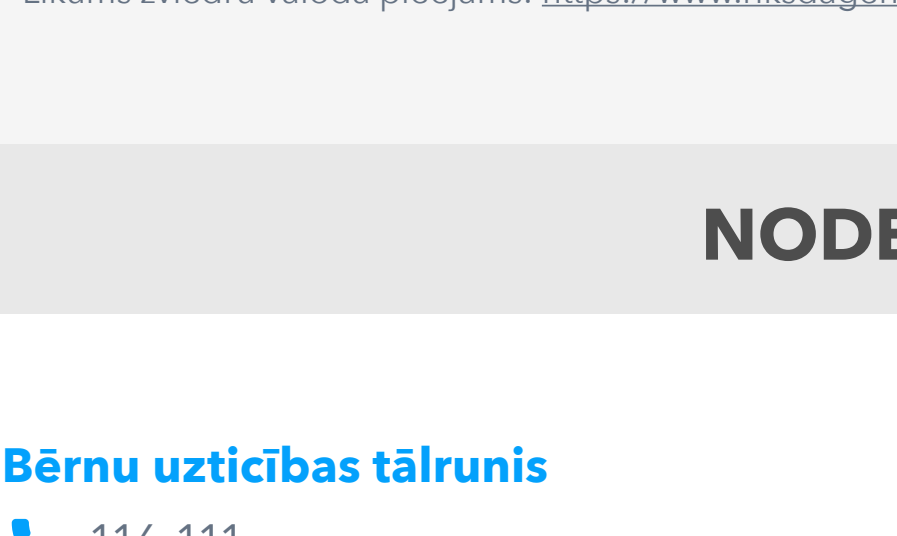
Ja svešvalodas zināšanas nav pietiekošas, **jāinformē** sociālais darbinieks, ka **ir nepieciešams tulks**.

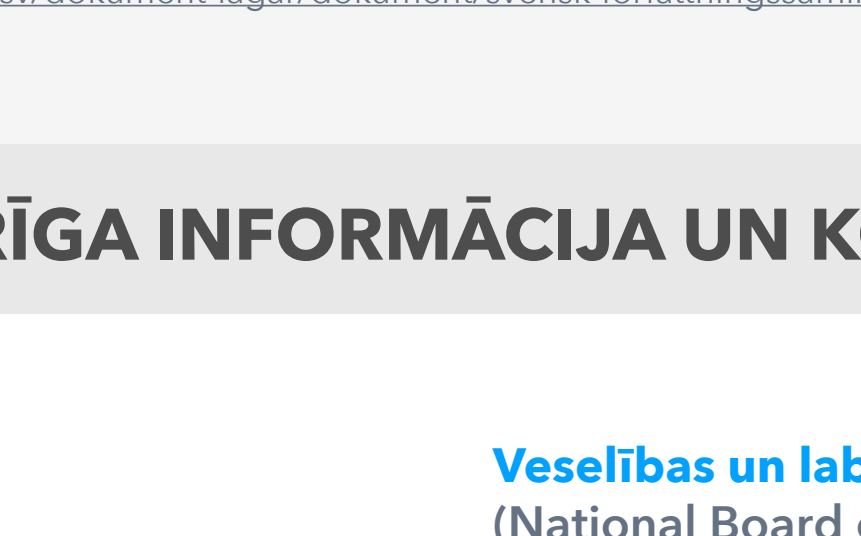
Jāapsver iespēja **lūgt tiesu nodot lietas izskatīšanu Latvijas kompetentajām iestādēm** pēc iespējas ātrākā tiesvedības stadijā.

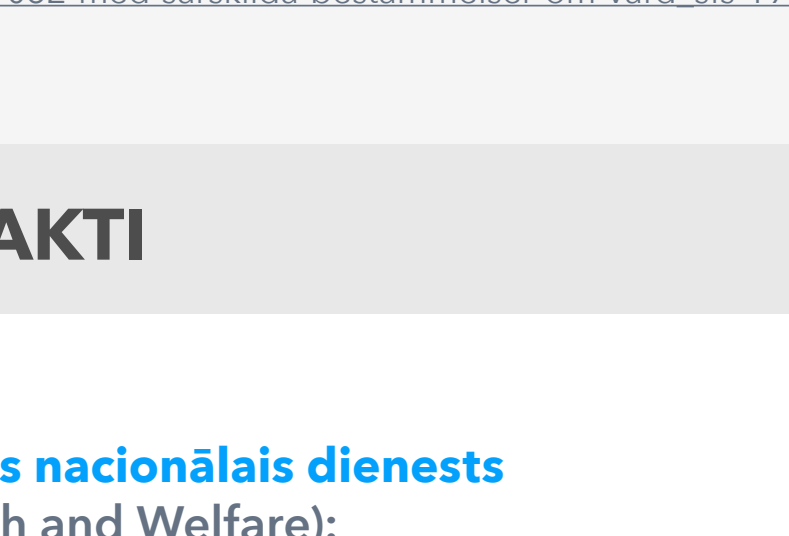
Jāpersonai nonāk sociālo dienestu redzeslokā, un šajā brīdī kopā ar bērnu atgriezies Latvijā, **Zviedrijas vietējā pašvaldība vai sociālais dienests var zīņot par to Latvijas kompetentajām iestādēm**, tostarp Tieslietu ministrijai, kuras iesaistīties, lai parliecinātos, vai bērni ir drošībā, un var lūgt veikt pārbaudes ģimenē Latvijā.

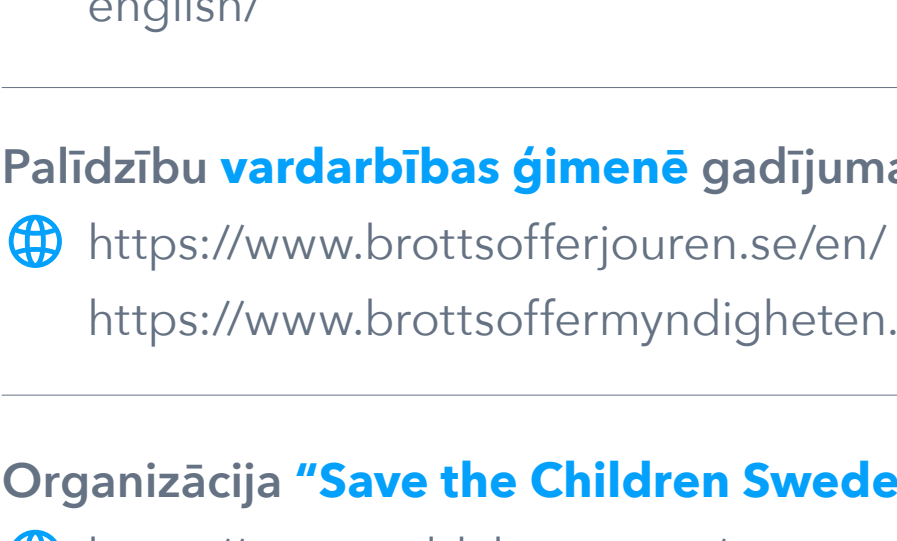
Jānosaka sociālajam darbiniekam vairākus ģimenes locekļus vai citus piemērotas personas no draugu vides, kuri varētu uzņemties rūpes par bērnu, ja tiks noteikts, ka bērnu pagaidām nevienam nodot atpakaļ vecāku aprūpē. Jānosauc un precīzi jāuzraksta šo personu vārdi, uzvārdi, dzīvesvietas adreses un tālruna numuri.

Jāpersonai ir ieteikts apmeklēt **atbalsta grupas vecākiem, no vardarbības cietušajām sievietēm vai dusmu savaldīšanas kursiem**, ieteicams iesaistīties un mēģināt iegūt maksimālo, ko no šādiem kursiem var apgūt, lai uzlabotu savas ģimenes situāciju. Nesadarbošanās un ieteikumu ignorēšana var radīt tikai negatīvu iespaidu.

Jāpersonai nonāk sociālo dienestu redzeslokā, un šajā brīdī kopā ar bērnu atgriezies Latvijā, **Zviedrijas vietējā pašvaldība vai sociālais dienests var zīņot par to Latvijas kompetentajām iestādēm**, tostarp Tieslietu ministrijai, kuras iesaistīties, lai parliecinātos, vai bērni ir drošībā, un var lūgt veikt pārbaudes ģimenē Latvijā.

Nacionālā palīdzības līnija sievietēm:
020-50 50 5
<https://kvinnofridslinjen.se/en/>

Jānosaka sociālajam darbiniekam vairākus ģimenes locekļus vai citus piemērotas personas no draugu vides, kuri varētu uzņemties rūpes par bērnu, ja tiks noteikts, ka bērnu pagaidām nevienam nodot atpakaļ vecāku aprūpē. Jānosauc un precīzi jāuzraksta šo personu vārdi, uzvārdi, dzīvesvietas adreses un tālruna numuri.

Jānosaka sociālajam darbiniekam vairākus ģimenes locekļus vai citus piemērotas personas no draugu vides, kuri varētu uzņemties rūpes par bērnu, ja tiks noteikts, ka bērnu pagaidām nevienam nodot atpakaļ vecāku aprūpē. Jānosauc un precīzi jāuzraksta šo personu vārdi, uzvārdi, dzīvesvietas adreses un tālruna numuri.